

19 Χρήσεις της γλώσσας και γλωσσικές νοοτροπίες στους μηχανικούς: η τυποποιημένη και η κοινή νεοελληνική γλώσσα στους χώρους δράσης

Κατερίνα Τοράκη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εισήγηση αναφέρεται στις ιδιαιτερότητες που έχει η χρήση μιας γλώσσας από ομάδες με διαφορετικά πολιτισμικά ή επαγγελματικά χαρακτηριστικά. Καταγράφονται γλωσσικές συμπεριφορές και προτιμήσεις που παρατηρούνται στους επαγγελματικούς χώρους των μηχανικών – εργασιακούς, επιστημονικούς κτλ, όπως εκφράζονται τόσο από τους ίδιους, όσο και από άλλες επαγγελματικές ομάδες με τις οποίες συναλλάσσονται (εργολάβοι, «μαστοράντζα»). Χρησιμοποιούνται παραδείγματα από διάφορες πηγές ως τεκμήρια αναφοράς, όπως γλωσσάρια όρων ειδικών θεμάτων και τοπικών διαλέκτων, τεχνικά λεξικά, περιοδικά, καθώς και προφορικές συζητήσεις. Στο πλαίσιο αυτό, διερευνώνται και αξιολογούνται έννοιες, όπως γλωσσική ομοιογένεια και γλωσσική ποικιλομορφία, απώλεια πεδίου, τυποποίηση της γλώσσας, ορολογία, καθιερωμένες μορφές όρων. Όπως φαίνεται και από την ποικιλία των παραδειγμάτων, προκύπτει η ανάγκη και γι' αυτό διατυπώνονται προτάσεις, για συγκέντρωση και συνδυασμένη παρουσίαση των διαφόρων γλωσσικών μορφών που συναντώνται και χρησιμοποιούνται από τους μηχανικούς ή στο χώρο δράσης των μηχανικών γενικότερα, που θα συμβάλουν, τόσο στην ενημέρωση και στη διατήρηση του γλωσσικού πλούτου που υπάρχει, όσο και στη διασφάλιση της επικοινωνίας ανάμεσα σε ενδιαφερόμενα μέρη.

Language uses and habits by engineers: the standardized and the common Greek language at work

Katerina Toraki

ABSTRACT

The paper is based on the use of the language by groups with different cultural or professional characteristics. The language behavior and preferences of engineers in Greece are especially described and documented here, as expressed by the engineers themselves or by other professional groups with whom they come together at work. Examples of terms are presented, found at various sources as reference documents, like special lists of subject terms, lists of topical terms (dialects), technical dictionaries, periodicals etc and compared with language forms used at oral communication. Concepts like linguistic homogeneity and linguistic diversity, field loss, language standardization, terminology, authority terms are being examined and evaluated. As a result of the variety of examples and corresponding cases presented, it is necessary to gather and present together the various language forms found and used by engineers. The proposed procedure will facilitate and improve the information supply and the communication among interested parts as well as the preservation of existing language wealth in Greece.

0 Εισαγωγή

«Αρχή παιδεύσεως η των ονομάτων επίσκεψις», έλεγε ο Επίκτητος και το επικαλέστηκε ο Κοραΐς για να τονίσει τη σημασία «της των λέξεων έρευνας» στην παιδεία των ανθρώπων και των εθνών. [1]. Αυτή η «έννοια» για τις λέξεις μας απασχολεί και στην παρούσα εργασία, σε ένα θέμα που δεν είναι καινούριο ούτε πρωτότυπο και που στο θεωρητικό του μέρος έχει πολλές φορές αναφερθεί και αναλυθεί διεξοδικά από γλωσσολόγους και άλλους επιστήμονες. Εδώ όμως θα καταπιαστούμε με τρόπο πιο πρακτικό και προσαρμοσμένο στα σημερινά δεδομένα. Το θέμα αυτό αφορά τη γλωσσική συμπεριφορά συγκεκριμένης κατηγορίας χρηστών και αντίστοιχα την εμφάνιση γλωσσικών μορφών σε μια ειδική θεματική περιοχή, όπως δημιουργούνται και/ή χρησιμοποιούνται από άτομα που ανήκουν σε συγκεκριμένο επαγγελματικό χώρο.

1 Γλωσσική ομοιογένεια και ποικιλομορφία

Παράλληλα, με τη μελέτη και για τη μελέτη των γλωσσικών αυτών μορφών, συνδέονται οι έννοιες της γλωσσικής ομοιογένειας και της γλωσσικής ποικιλομορφίας. Οι δύο αυτές έννοιες προσδίδουν αντίστοιχα την εργαλειακή και την εκφραστική διάσταση στη γλώσσα και όπως εύστοχα ανέλυσε ο Χριστίδης, παρέχουν πλούσιο θεωρητικό πεδίο για τη διερεύνηση και την αξιολόγησή τους, σε σχέση με την αναγκαιότητα και το ρόλο που παίζουν σε κοινωνικό, επιστημονικό, ιστορικό, πολιτικό, εθνικό επίπεδο. [2].

Η γλωσσική ποικιλομορφία οφείλει την ύπαρξή της σε διάφορους παράγοντες, όπως είναι η δημιουργία νέων όρων για την ίδια έννοια από διαφορετικούς δημιουργούς (πιθανόν χωρίς να έχουν επικοινωνήσει μεταξύ τους)¹, οι τοπικές ιδιομορφίες (διάλεκτοι), οι ειδικές θεματικές περιοχές και οι ειδικές κατηγορίες χρηστών, η ύπαρξη μικρότερων ή μεγαλύτερων διαφορών στους ορισμούς παρόμοιων εννοιών (οιωνεί συνωνυμία). Αυτή η ποικιλομορφία ορίζει την εκφραστική διάσταση της γλώσσας, το πλούτο της, αλλά οπωσδήποτε μπορεί να επιφέρει και προβλήματα ή δυσκολίες στην προς τα έξω εμφάνιση των εννοιών και των ορισμών τους και να δημιουργήσει δυσκολίες επικοινωνίας, που αποτελεί και βασική ιδιότητα της γλώσσας.

Η γλωσσική ομοιογένεια εκφράζει την εργαλειακή διάσταση της γλώσσας κατά τον Χριστίδη, παρέχει δηλαδή τα εργαλεία, ώστε οι ίδιες έννοιες να μπορούν να κατασημαίνονται με ίδιους όρους όταν χρειάζεται. Με αυτή την έννοια, η ομοιογένεια έρχεται να καλύψει τα τυχόν

¹ Αυτό φαίνεται καθαρά ακόμη στη Συναγωγή Νέων Λέξεων του Κουμανούδη, όπου έχουν συγκεντρωθεί όροι όπως απαντούν σε διάφορες πηγές και όπου κανείς μπορεί να βρει όμοιες στην περιγραφή τους έννοιες να έχουν διαφορετική λεκτική απόδοση [3].

προβλήματα που μπορεί να προκύπτουν από την ποικιλομορφία, και που δυσκολεύουν την επικοινωνία και τη συνεννόηση ανάμεσα στα άτομα. Η γλώσσα είναι εργαλείο επικοινωνίας, οι άνθρωποι χρειάζεται να επικοινωνούν, να συνομιλούν και να συνεννοούνται, να ανταλλάσσουν, να καταλαβαίνουν ο ένας τον άλλο. Και με αυτή την έννοια, η εργαλειακή διάσταση αποτελεί βασικό στοιχείο στη μελέτη των χρήσεων της γλώσσας και η γλωσσική ομοιογένεια, συνδεδεμένη με την τυποποίηση στη γλώσσα συνδέεται κατ' επέκταση με το «ήθος της επικοινωνίας» που αναφέρει ο Χριστίδης και που αποδίδεται στην ανάγκη για κινητικότητα και επικοινωνία, όπως προέκυψε μετά τη Βιομηχανική Επανάσταση. [4]

Διάφοροι παράγοντες όπως η ηλικία, το επάγγελμα, το φύλο, η κοινωνική τάξη, το μορφωτικό επίπεδο, η οικονομική κατάσταση, η γεωγραφική προέλευση, το θρησκευτικό δόγμα κ.ά. συχνά δημιουργούν διαφορετικές συμπεριφορές και νοοτροπίες ως προς τις χρήσεις της γλώσσας, με αποτέλεσμα τη δημιουργία διαφόρων και διαφορετικών γλωσσικών μορφών κατά περίπτωση. Οι μορφές αυτές μπορεί να είναι ίδιες μέσα στο πλαίσιο της ίδιας ομάδας, αλλά να διαφέρουν από ομάδα σε ομάδα (π.χ. η γλώσσα των νέων που έχουν τους δικούς τους κώδικες γλωσσικής επικοινωνίας περιέχει έννοιες που δύσκολα γίνονται κατανοητές ή και αποδεκτές από άτομα ώριμης ηλικίας). Αυτό μπορεί να οδηγήσει από τη μια στην ποικιλία γλωσσικών μορφών (γλωσσική ποικιλομορφία) που διαφέρουν από την μία κατηγορία στην άλλη, αλλά και στην ομοιογένεια των γλωσσικών μορφών, που είτε εμφανίζεται γιατί συμβαίνουν οι παραπάνω παράγοντες ή επιβάλλεται για να αντιμετωπίσει τα «προβλήματα» της ποικιλομορφίας.

Οι παραπάνω δύο έννοιες έχουν την εφαρμογή τους στην ορολογία, στα λεξικά, στις εγκυκλοπαίδειες, στα διάφορα ευρετήρια όρων και στους θησαυρούς, ενώ στους καταλόγους των βιβλιοθηκών λαμβάνονται υπόψη τα χαρακτηριστικά τους, προκειμένου να αντιμετωπίζονται αξιόπιστα τα ζητήματα πληροφόρησης που είναι και ο στόχος τους.

Έχουν γίνει εκτενείς αναλύσεις και αναφορές για την κοινή νεοελληνική, την ιστορία της μέσα στους αιώνες, τα χαρακτηριστικά της και τον κοινωνικό και πολιτισμικό της ρόλο. Η γλωσσική ποικιλομορφία και η ομοιογένεια είναι χαρακτηριστικά που απαντούν από τους αρχαίους χρόνους, απασχολούν έντονα στους νεότερους χρόνους και παρέχουν ερείσματα για συζητήσεις και αντεγκλήσεις στο πλαίσιο της καθιέρωσης μορφών της καθαρεύουσας ή της δημοτικής, λιγότερο ή περισσότερο λόγιων κτλ.

Από πολλούς συγγραφείς έχει διατυπωθεί ο προβληματισμός για την εμφάνιση, τις δυσκολίες και την αναγκαιότητα να αντιμετωπιστούν αυτές, καταγράφονται οι διάφορες περιπτώσεις και κάποιες φορές δίνονται απαντήσεις και λύσεις/προτάσεις. Ενδεικτικά, θα

μεταφέρουμε ορισμένα παραδείγματα από τη βιβλιογραφία. Κατ' αρχήν, ο Κοραΐς έκανε λόγο για τον καλλωπισμό της γλώσσας, τον «κτενισμό και στολισμό» της, που όμως «επειδή η γλώσσα είναι κοινόν και δημοτικόν όλων των ομογλώσσων κτήμα, τόση μόνον εξουσία συγχωρείται εις τους καλλωπιστάς αυτής, όση δεν τους κάμνει ακατανοήτους εις τον απαίδευτον λαόν». [1] Θα πούμε ράχη καρέκλας ή ερεισίνωτο, τσακιστήρι ή καρυοθραύστης, τυρμπουσόν ή εκπώμαστρον, πατάτα ή γεώμηλο, όπως αναρωτήθηκε ο Μπράουνινγκ [5], μαντήλι ή ρινόμακτρον, φουστάνι ή εσθής, σκούφος ή κεκρύφαλος κατά τον Ροΐδη [6], σπρώξιμο ή προώθηση, διέλευση ή πέρασμα, διευρύνομαι ή πλαταίνω, εμφανής ή φανερός κατά τον Κριαρά [7], ταχύτητα ή γρηγοράδα, ελκτική ή τραβηκτική δύναμη κατά τον Τάσιο [8], σουτ ή πέταγμα της μπάλας κατά τον Παντελή Μπουκάλα. [9]

Σε προβληματισμούς όπως παραπάνω, ο Κοραΐς είχε υποστηρίξει την ανάγκη «συναθροίσεως» των λέξεων, ώστε ανάμεσα στα άλλα οι άνθρωποι «λαμβάνοντες από τους έχοντας τας ονομασίας μανθάνουν εντάμα και τα πράγματα» για να «ηξεύρουν τι είναι», και είχε δώσει τις δικές του προτάσεις, ξεκινώντας από την ανάγκη για «καθαρό της γλώσσας από αλλοφύλους λέξεις».

2 Γλωσσικές συμπεριφορές στους μηχανικούς

Θα κάνουμε μια προσπάθεια να διερευνήσουμε τα παραπάνω σε μια συγκεκριμένη θεματική περιοχή, όπως χρησιμοποιούν τη γλώσσα άτομα συγκεκριμένης κατηγορίας, δηλαδή οι μηχανικοί.

Πριν από 30 ακριβώς χρόνια, ο κ. Τάσιος, κάνοντας λόγο για τη νεοελληνική στις θετικές επιστήμες, έδωσε μια ενδιαφέρουσα παρουσίαση στα ζητήματα που προκύπτουν από την εφαρμογή της δημοτικής, αναφέρθηκε στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της γλώσσας και στους κανόνες που πρέπει να ακολουθούνται για την απόδοση των εννοιών και υποστήριξε την αναγκαιότητα να συνταχθούν εξειδικευμένα λεξιλόγια όρων. [8] Ονόμασε τους θετικούς επιστήμονες «καταναλωτές» της γλώσσας, αυτούς δηλαδή που χρειάζονται τη γλώσσα ως εργαλείο για να επικοινωνήσουν και για να κάνουν τη δουλειά τους. Και αυτό ακριβώς συνδέεται με την εργαλειακή διάσταση της γλώσσας, όπως την ανέφερε ο Χριστίδης. [2]

Οι μηχανικοί μελετούν, σχεδιάζουν και επιβλέπουν υπηρεσίες ή/και μελετούν, σχεδιάζουν και επιβλέπουν την κατασκευή και την χρήση των τεχνημάτων.² Και με αυτή την έννοια, είναι σημαντικό να γνωρίζουν τη γλώσσα, τη χρήση της γλώσσας στα διάφορα στάδια της δουλειάς τους, τόσο για να σχεδιάσουν τα νέα τεχνήματα, αλλά και για να ενημερώσουν,

² Artefacts, όπως τα κατονομάζει ο Monk. [11]

διαδώσουν, επικοινωνήσουν γι' αυτά, να τα προωθήσουν και να τα διαθέσουν στην αγορά. Η περιγραφή των λειτουργιών στα μηχανήματα και στις συσκευές, τα εγχειρίδια χρήσης, η σήμανση των προϊόντων, η σύνταξη κανονισμών, προδιαγραφών και προτύπων είναι μερικές περιοχές όπου φαίνεται η σημασία της γλώσσας για τους μηχανικούς. Και εδώ υπάρχει η εργαλειακή διάσταση της γλώσσας, είναι φανερό ότι η χρήση της γλώσσας απαιτεί τη γνώση της γλώσσας και των κανόνων της, αλλά και ευρύτερα απαιτεί παιδεία, ώστε να είναι δυνατή τόσο η απόδοση της έννοιας (αφηρημένης ή συγκεκριμένης) με τους κατάλληλους τρόπους με κριτήρια όχι μόνο γλωσσικά, αλλά και πολιτισμικά, αισθητικά, επιστημονικά κ.ά.

Είναι πολύ συχνή η ανάγκη δημιουργία νέων όρων, των νεολογισμών ή των «νεόπλαστων», όπως τους ονομάζει ο Κριαράς. Τέτοιοι είναι για παράδειγμα ο προτεινόμενος όρος «γκουγκλάρω» για την αναζήτηση στο Διαδίκτυο από το αγγλικό google και ο όρος σύμπυκνος δίσκος για το CD.

Για τη διερεύνηση των παραπάνω στο χώρο των μηχανικών, επιλέχθηκε ενδεικτικά η περιοχή των κατασκευών, δεδομένου ότι είναι η περιοχή που καταλαμβάνει ιδιαίτερα μεγάλη θέση στην οικονομική και τεχνική θέση της χώρας και απασχολεί μεγάλο αριθμό εργαζομένων, τόσο μηχανικών (κύρια πολιτικών και αρχιτεκτόνων, αλλά και μηχανολόγων και ηλεκτρολόγων), όσο και άλλων ειδικοτήτων (εργολάβους, οικοδόμους, άλλους τεχνίτες).

3 Ένα παράδειγμα

Για ένα μικρό αριθμό λέξεων ή εκφράσεων που χρησιμοποιούνται στην οικοδομή, αναζητήθηκαν ενδεικτικά στοιχεία όπως παρακάτω: ο ορισμός από πολιτικό μηχανικό που ασχολείται στις κατασκευές, η ύπαρξη και οι τυχόν αποδόσεις σε λεξικά. Επιλέχθηκαν το λεξικό του Τριανταφυλλίδη από τα νέα (η ηλεκτρονική του έκδοση στο Διαδίκτυο μέσα από την Πύλη της Ελληνικής Γλώσσας)³, το Πεντάγλωσσο Λεξιλόγιο Τεχνικών όρων του Χαλκιάπουλου που αποτελεί και το πλέον αξιόπιστο μέχρι τώρα τεχνικό λεξικό, αν και πλέον δεν μπορεί να καλύπτει τα νεώτερα δεδομένα.⁴ [11] Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν τοπικά λεξικά όρων κατασκευής που χρησιμοποιούνται στην Κέρκυρα, στη Ζάκυνθο και στη Ρόδο.

³ http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.html

⁴ Σημειώνεται ότι αρχικά είχε εκδοθεί του ίδιου συγγραφέα από το ΤΕΕ το 1936 το «Λεξιλόγιον τεχνικών όρων οδοποιίας» και στη συνέχεια, πάλι από το ΤΕΕ, το 1951 το «Λεξιλόγιον τεχνικών όρων : εις τέσσαρας γλώσσας»

[11, 12, 13]. Έγινε αναζήτηση στο Διαδίκτυο, καθώς και στις σελίδες του ΤΕΕ και στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης του.⁵

Παρακάτω, δίνονται οι όροι αυτοί και τα αποτελέσματα από την καταγραφή που έγινε. Ο ορισμός είναι η περιγραφή που έδωσε ο μηχανικός, ενώ για τα υπόλοιπα αναφέρονται πληροφορίες μόνο αν βρέθηκαν στις αντίστοιχες πηγές.

Ταμπάνι	Γενική εκσκαφή σε ένα επίπεδο (όχι χωριστά για κάθε πέδιλο) <τούρκικη;>
Κοστούμι	Σκυροδέτηση πλάκας και κολωνών ενός ορόφου μαζί (όχι χωριστή σκυροδέτηση για κολώνες και για πλάκα).
Σοβάς (σουβάς)	Αποτέλεσμα του επιχρίω, υλικό με το οποίο καλύπτουμε ομοιόμορφα μια επιφάνεια και (οικοδ.) ο σοβάς: σοβάς ο [sonás] : αμμοκονίαμα για την επίχριση των τοίχων: Χοντρός σοβάς., το πρώτο στρώμα σοβά από χοντρόκοκκη άμμο. Ψιλός σοβάς., το δεύτερο στρώμα σοβά από λεπτόκοκκη άμμο. [τουρκ. sona (& suna) -ς]. Στο Λεξικό Χαλκιάτου: (προφ.) σοβάς επικονίαμα (τοίχου) plastering.
Γιαλί	Επίχρισμα οροφής ενισχυμένο (οπλισμένο) με γουρουνότριχα ή ξερή πτευκοβελόνα (για επιφάνειες που το επίχρισμα στέκεται δύσκολα) (τούρκ.)
Ξεχυτή	Ανοιχτή κεραμοσκεπή μπαλκονιού στηριγμένη σε κολώνες (συνήθως ξύλινες). (Στο Λεξικό Κερκυραϊκών όρων: Κεραμοσκεπής εξώστης στηριγμένος σε κολώνες. Στη σελίδα του ΤΕΕ Κέρκυρας, αναφέρεται στα μορφολογικά στοιχεία κτιρίου ⁶).
Μανδύας	Ενίσχυση στοιχείων θεμελίωσης. Το σύνολο των συνδετήρων κάθε κολώνας μετά την ηλεκτροκόλλησή τους σαν έτοιμη κατασκευή που τοποθετείται στον ξυλότυπο της κολώνας. Αναφέρεται συχνά στο Διαδίκτυο και σε δημοσιεύματα στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης.
Λαμπάδες	Παραστάδες κουφωμάτων (Αναφέρεται στο Διαδίκτυο).
Μηχανικά αγκύρια (μπουλόνι, βλήτρο)	Αναφέρεται στο Οδηγό Δομικών Υλικών του ΤΕΕ (βλήτρο: dowel) ⁷
Μπεντένι	Χρησιμοποιείται στην Κρήτη, πετρόχτιστη μάντρα. (Στο Λεξικό Τριανταφυλλίδη ορίζεται ως: 1. (παρωχ.) το τείχος και ιδίως η έπαλξη. [τουρκ. beden `τείχος κάστρου`])
Κούτελο	Χαμηλό στηθαίο στο άκρο βεράντας ή ταράτσας (κυρίως όπως φαίνεται σε όψη) . Απαντά στο Διαδίκτυο
Στηθαίο	Στο Λεξικό Τριανταφυλλίδη ορίζεται ως χαμηλός τοίχος ή άλλη ξύλινη ή μεταλλική κατασκευή σε εξώστες, γέφυρες ή σε επικίνδυνα σημεία των δρόμων, που προστατεύει ανθρώπους ή οχήματα από ενδεχόμενη πτώση. Απαντά και σε δημοσιεύματα στο Διαδίκτυο και αλλού.
Κομπάσο ή κουμπάσο	Διαβήτης. Αναφέρεται στο Λεξικό Κριαρά (<ιταλ. <i>Compasso</i>), καθώς και στο Λεξικό Κερκυραϊκών όρων (1. διαβήτης 2. μοχλός για τη συγκράτηση φεγγίτη σε ανοικτή

⁵ <http://opac.tee.gr>

⁶ Βλ. εικ. Στο Παράρτημα

⁷ http://portal.tee.gr/portal/page/portal/MATERIAL_GUIDES

	θέση, ενώ απαντά στο Διαδίκτυο
Τοποθέτηση «πρόσωπο»	Τοποθέτηση στο ίδιο (κατακόρυφο) επίπεδο).
Αλφαδιά	Τοποθέτηση στο ίδιο (οριζόντιο επίπεδο). Στο Λεξικό Τριανταφυλλίδη, αλφαδιάζω : φέρνω στο ίδιο οριζόντιο ή κάθετο επίπεδο). Απαντά στο Διαδίκτυο, όχι όμως σε επιστημονικά δημοσιεύματα.
Σόκορο	Η μικρή πλάγια επιφάνεια. Αναφέρεται στον Οδηγό Δομικών Υλικών (end grain).
Στρατζαριστό	Κούφιο (κοίλο) (για σιδηροκατασκευή, π.χ. κάγκελο). Στραντζαριστό
Σενάζ (σενάζια!)	Στο Λεξικό Χαλκιάπουλου παραπέμπει στην έκφραση «στρώσις διανομής πίεσεως επί τοίχων εξ ωπλισμένου σκυροδέματος» και δίνει επίσης σε παρένθεση τον όρο μπετονοδεσιά που δεν βρέθηκε σε άλλη πηγή. Είναι επίσης χαρακτηριστικό ότι απαντά σε 2 μόνο αναφορές στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης και σε αυτές θεματικά εντάσσεται στη γενικότερη κατηγορία τοιχοποιίες. Προέρχεται από τη γαλλική λέξη châinage. Σε συζήτηση στο Διαδίκτυο, δόθηκε ανάμεσα σε άλλους, και ο όρος: «Εσωτερικών υπέρεισμα οικοδομής». ⁸
Μπετόν	Στο Λεξικό Τριανταφυλλίδη ορίζεται ως μείγμα από τσιμέντο, άμμο, χαλίκια και νερό, που χρησιμοποιείται ως οικοδομικό υλικό· σκυρόδεμα (παραδείγματα: Δουλεύει στα μπετά, Το κτίριο βρίσκεται στα μπετά, έχει κατασκευαστεί μόνο ο σκελετός του από μπετόν.)
Μπετόν αρμέ	Οπλισμένο σκυρόδεμα. Στο Λεξικό Τριανταφυλλίδη ορίζεται ως «στερεοποιημένο μπετόν που στο εσωτερικό του έχουν τοποθετηθεί μεταλλικές ράβδοι, με αποτέλεσμα η κατασκευή να είναι πιο στερεή», ενώ στον Κατάλογο της Βιβλιοθήκης βρίσκονται μόνο 4 αναφορές, αν και υπάρχει πολύ πλούσια βιβλιογραφία, δεδομένου ότι χρησιμοποιείται η ελληνική απόδοση του όρου.
Γκρο μπετόν	Στο Λεξικό Τριανταφυλλίδη: Σκυρόδεμα κατά κανόνα χωρίς οπλισμό, που διαστρώνεται απευθείας επάνω στο έδαφος και χρησιμοποιείται ως δάπεδο. [λόγ. < γαλλ. gros beton]. Έχει ακουστεί παραφρασμένο ως «υγρά μπετά»!
Καβαλάρης	Η ανώτερη υψομετρική ακμή στη διαμόρφωση των κλίσεων της κεραμοσκεπής. Στο Λεξικό Τριανταφυλλίδη ορίζεται ως το οριζόντιο δοκάρι που αποτελεί την κορυφή διριχτής στέγης καθώς και καθένα από τα κεραμίδια που καλύπτουν την κορυφή της στέγης. Στο Λεξικό Κερκυραϊκών όρων ορίζεται ως: (1) το κεντρικό δοκάρι της στέγης (2) κεραμίδι καλυπτήρας. Σχετικοί όροι είναι κορφιάς και κολοφώνας.
Κορφιάς	Στο Λεξικό Τριανταφυλλίδη: (λαϊκότρ.) το οριζόντιο δοκάρι στην κορυφή της στέγης. [κορφ(ή) -ιάς]
Κολοφώνας	Στο Λεξικό Τριανταφυλλίδη δίνεται ως το ανώτατο, το ύψιστο δυνατό σημείο, ως το 'ακρότατο σημείο'. Στο Λεξικό Χαλκιάπουλου αναφέρεται ως η κορυφή στέγης (hip-roof), ενώ στον Οδηγό Δομικών Υλικών αναφέρεται στην περιγραφή της θερμομόνωσης της στέγης. Σε σελίδα του Διαδικτύου δίνεται ο ορισμός: "Κολοφών - κολοφώνος = [αρχ. κορυφή, άκρον, ακμή] είναι η κορυφή του σπιτιού και μάλιστα το πάνω-πάνω οριζόντιο δοκάρι της στέγης, σήμερα: "κορφιάς - καβαλάρης". Μεταφορικά το πιο ψηλό σημείο, το "άκρον άωτον", το αποκορύφωμα... [η χρήση της λέξης "κολοφών" με την έννοια της κορυφής, αποδίδεται στο Στράβωνα, γιατί πίστευαν ότι το ιππικό των κολοφώνων ήταν τόσο υπέροχο, ώστε να εξασφαλίζει πάντοτε τη νίκη. (εξ ου και "Εφτασε στον κολοφώνα της δόξας").
Σεντόνι	Επιμέτρηση εργασιών (π.χ. κτισμάτων ή σοβάδων) χωρίς να αφαιρούνται τα κουφώματα. Εμφανίζεται σε σελίδα εταιρείας που διαφημίζει πρόγραμμα σύνταξης

⁸ <http://www.translatum.gr/forum/index.php/topic,7954.0.html> (ημερομηνία πρόσβασης 15-6-2007)

	των εντύπων που χρειάζονται για την έκδοση μιας οικοδομικής άδειας, ως λειτουργία του προγράμματος που υπολογίζει αυτόματα το κόστος εργασιών. Επίσης, σε σελίδα των ΠΜ, σε κείμενο για το θεσμικό πλαίσιο των επισκευών, εμφανίζεται το παρακάτω: «Η ανακατασκευή των τοίχων κατά το τιμολόγιο είναι φθηνότερη από την επισκευή των επιχρισμάτων του. Αυτό συμβαίνει γιατί στην ανακατασκευή δεν προσμετράται η επιφάνεια των ανοιγμάτων, ενώ η επισκευή υπολογίζεται "σεντόνι"...» ⁹ Στον Οδηγό Δομικών Υλικών εμφανίζεται το κείμενο στο κεφάλαιο για την επιμέτρηση εργασιών: «Για τις επενδύσεις και τα χωρίσματα επιμετρείται η συνολική επιφάνεια σε τετραγωνικά μέτρα χωρίς να αφαιρούνται τυχόν ανοίγματα (πόρτες, παράθυρα) - επιφάνεια σεντόνι.»
Λατάκι	Ξύλινη δοκός καλουπώματος μπετόν (ξυλοτύπου) με διατομή περίπου 10x10 εκ.
Τρυπόξυλα	Λατάκια που διαπερνούν το σκυροδετούμενο στοιχείο στο καλούπωμα, για να στερεωθεί ο ξυλότυπος με ασφάλεια (π.χ. σε τοιχία υπογείων). Σε ΠΔ του 1980 για την ασφάλεια των οικοδομικών εργασιών: «Αι εγκάρσιαι δοκίδες (τρυπόξυλα) εδράζονται είτε επί ξυλίνων αναβολών (τάκων), ηλουμένων επί των ορθοστατών...»
Αντηρίδες (πιράντες χιαστί)	Στο Λεξικό Τριανταφυλλίδη ορίζεται ως: « 1. α. (αρχιτ.) στενός και επικλινής τοίχος που χτίζεται κάθετα σε άλλο μεγαλύτερο για να τον στηρίζει: Εσωτερική / εξωτερική αντηρίδα. β. πρόχειρος πέτρινος τοίχος που χρησιμοποιείται για τη συγκράτηση του χώματος σε κατηφορικό έδαφος. γ. (τεχνολ.) οποιοδήποτε ξύλινο ή μεταλλικό δοκάρι που χρησιμοποιείται ως υποστήριγμα.»
Φουρκέτα	Χρησιμοποιούνται στα δεσίδες. Συναντάται μαζί με τα τρυπόξυλα. Στο Λεξικό Τριανταφυλλίδη απαντά η λέξη φούρκα : « 1. (λαϊκότρ) 1. ξύλινος κυρίως πάσσαλος που καταλήγει σε διχάλα. 2. δοκός σε σχήμα T ή σταυρού.»
Πατοκολώνα	Ξύλινη κατακόρυφη δοκός με τα σχετικά βοηθητικά ξύλα για την στήριξη δοκού μπετόν αρμέ κατά μήκος (στην κατασκευή του ξυλότυπου της πλάκας). Στο Κερκυραϊκό Λεξικό υπάρχει το πατόξυλο: ξύλινο δοκάρι πατώματος.
Πέτωμα	Ξυλότυπος της πλάκας. Στο Λεξικό Τριανταφυλλίδη ορίζεται η λέξη πέτωμα: « 2. (οικοδ.) το σανίδωμα που επιστρώνεται πάνω από τα ξύλα του φέροντος σκελετού της στέγης και όπου επικάθονται τα κεραμίδια. 3. (οικοδ.) γεφυρώνω με σανίδες τα κενά των λοξών ξύλων της στέγης που διαμορφώνουν την κλίση, για να τα επιστρώσω με κεραμίδια.» Στο περιοδικό Κτίριο: Πέτωμα, δηλαδή συνεχές υπόβαθρο που αποτελείται από παράλληλες σανίδες που εφάπτονται μεταξύ τους ή αφήνουν διάκενα μικρού πλάτους για την κάλυψη μικρών υγρομετρικών μεταβολών.
Τεγίδες (γιαρμάδες)	Δοκοί υποστήριξης. Στο Λεξικό Χαλκιάπουλου αναφέρεται η τεγίς (αγγλ. rafter/binder).
Καβαλέτα	Τρίποδα που χρησιμοποιούν οι μπουγιατζήδες για να τοποθετήσουν τα μαδέρια.

4 Πρώτα συμπεράσματα

Στα παραπάνω παραδείγματα, γίνεται φανερό ότι υπάρχουν γλωσσικές μορφές που χρησιμοποιούνται στους χώρους δουλειάς, απαντάνε κυρίως στον προφορικό λόγο, δεν εμφανίζονται όμως πάντα σε γραπτά κείμενα, αλλά και επίσης πολύ συχνά δεν βρίσκονται οι ορισμοί τους ή οι αντιστοιχίες τους με άλλες γλώσσες. Είναι ενδιαφέρον ότι αρκετές από τις μορφές αυτές απαντάνε στο Λεξικό Τριανταφυλλίδη (γενικό λεξικό), αλλά και στο Λεξικό

⁹ <http://www.spme.gr/eisoasp.doc>

Χαλκιοπούλου (τεχνικό λεξικό, αλλά αρκετά παλιό), δεν συναντώνται όμως στις εγγραφές δημοσιευμάτων που υπάρχουν στην τεχνική Βιβλιοθήκη, γεγονός που δείχνει ότι δεν χρησιμοποιούνται σε μεγάλη έκταση στον γραπτό λόγο, τουλάχιστον από τους μηχανικούς που συμμετέχουν στην επιστημονική παρουσίαση των ζητημάτων της ειδικότητάς τους. Έτσι για παράδειγμα, το «σενάζ» είναι λέξη που ακούγεται πολύ συχνά στην οικοδομή, δεν βρέθηκαν όμως δημοσιεύματα που να την περιλαμβάνουν στον τίτλο σε αυτή τη μορφή ή σε άλλη εξελληνισμένη. Αντίστοιχα, η μορφή «μπετονοδεσιά» που αναφέρει ο Χαλκιοπούλος για το σενάζ, αν και θα έλεγε κανείς ότι αποτελεί καλή απόδοση της έννοιας, δεν έχει περάσει και καθιερωθεί από τους μηχανικούς.

Επίσης, για τα παραδείγματα αυτά, αλλά και γενικότερα ξεφυλλίζοντας τα τοπικά λεξιλόγια, παρατηρείται πλούτος όρων που χρησιμοποιούνται σε κάθε περιοχή και πού είναι ή δεν είναι γνωστή η σημασία τους και η σχέση τους με άλλους καθιερωμένους όρους. Και είναι πολύ σημαντική η διατήρηση των μορφών αυτών, τουλάχιστον σε ό,τι αφορά την καταγραφή τους, ακόμη και αν οι έννοιες που κατασημαίνονται με αυτούς δεν είναι ενεργές. Αυτός ο τρόπος διατήρησης οπωσδήποτε συμβάλλει, όχι μόνο στη διατήρηση του γλωσσικού πλούτου, αλλά και στη γνώση για έννοιες και πράγματα που μπορεί να μην υπάρχουν πλέον, άρα έχει ιστορική και πολιτισμική αξία.

Η ποικιλομορφία φαίνεται, τόσο μέσα στην ίδια θεματική κατηγορία (π.χ. αντηρίδες), όσο και ανάμεσα σε διαφορετικές (π.χ. γιαρμάδες, καβαλέτα, σεντόνι, τιράντες κτλ). Για το λόγο αυτό, δείχνει να είναι απαραίτητη η καταγραφή των πηγών κατ' αρχάς και των διαφόρων όρων και εκφράσεων στη συνέχεια που χρησιμοποιούνται, περιλαμβάνοντας και τους ορισμούς που δίνονται σε κάθε πηγή. Με τον τρόπο αυτό, συγκεντρώνονται («συναθροίζονται» κατά τον Κοραή) οι γλωσσικές μορφές, γίνεται προσπάθεια να διατηρηθούν και οι έννοιες που αναπαριστάνονται/κατασημαίνονται με τους όρους αυτούς και να διατηρηθεί ο γλωσσικός πλούτος και η ποικιλομορφία που υπάρχει, αλλά ταυτόχρονα δίνεται η δυνατότητα της τυποποίησης στη γλώσσα, ώστε να εξυπηρετείται η επικοινωνία και η συνεννόηση. Και όλα αυτά, για να ξέρουμε τι λέμε και τι κάνουμε. Ο παρακάτω πίνακας δείχνει πώς συγκεντρώθηκαν τα δεδομένα για 3 όρους ενδεικτικά και πώς προέκυψε ο προηγούμενος πίνακας.

Όρος	Ένας Ορισμός	Λεξικό Τριανταφυλλίδη	Λεξικό Χαλκιάτου	Τοπικά Λεξικά	Διαδίκτυο	ΤΕΕ
Ξεχυτή	Ανοιχτή κεραμοσκεπή μπαλκονιού στηριγμένη σε κολώνες (συνήθως ξύλινες)	-	-	Λεξικό Κερκυραϊκών όρων: Κεραμοσκεπής εξώστης στηριγμένος σε κολώνες	Στη σελίδα του ΤΕΕ Κέρκυρας, ανήκει στα μορφολογικά στοιχεία κτιρίου ¹⁰	
Μπεντένι		ΜΠΕΝΤΕΝΙ το [bendéni] : 1. (παρωχ.) το τείχος και ιδίως η έπαλξη. [τουρκ. beden 'τείχος κάστρου']		Χρησιμοποιείται στην Κρήτη, πετρόχιστη μάντρα		
Σενάζ		-	Βλ. στρώσις διανομής πίεσεως επί τοίχων εξωπλισμένου σκυροδέματος (μπετονοδεσιά)			Μόνο 2 αναφορές, εντάσσεται στις τοιχοποιίες

Ανακεφαλαιώνοντας, να τονίσουμε ότι η αναγκαιότητα συστηματικής οργάνωσης εργασιών όπως παραπάνω προκύπτει από την ανάγκη ύπαρξης ειδικών λεξιλογίων όρων, από την ανάγκη για επικοινωνία και συνεννόηση, από την ανάγκη προστασίας και διατήρησης της γλωσσικής κληρονομιάς, αλλά επίσης από την ανάγκη των βιβλιοθηκών να οργανώσουν το υλικό και τις πληροφορίες που διαχειρίζονται, ώστε να φτάνουν στους ενδιαφερόμενους όλες – κατά το δυνατόν – και με τον πιο αξιόπιστο τρόπο. Τα θεματικά ευρετήρια και οι θησαυροί βασίζονται στην αναλυτική επεξεργασία των εννοιών και στη συσχέτισή τους, εντάσσοντάς τις στο πλαίσιο του συγκεκριμένου που τις αφορά. Η εμπειρία στις βιβλιοθήκες είναι πλούσια στη διαχείριση των διαφόρων γλωσσικών μορφών, με την καταγραφή των καθιερωμένων και μη καθιερωμένων όρων, των προτιμώμενων και μη προτιμώμενων όρων, των συνωνύμων, των ιεραρχικών και άλλων σχέσεων ανάμεσα στους όρους, και όλα

¹⁰ Βλ. εικ. Στο Παράρτημα

αυτά βασιζόμενα στα αντίστοιχα πρότυπα ορολογίας και τεκμηρίωσης.¹¹ Και αυτή η ανάγκη φάνηκε στο παράδειγμα των κατασκευών που παρουσιάστηκε εδώ. Είναι προφανές ότι η δημιουργία τέτοιων εργαλείων μπορεί να γίνει με τη συνεργασία ειδικών από όλους τους εμπλεκόμενους χώρους – του ειδικού θεματικού τομέα που μελετάται (π.χ. όπως εδώ οι κατασκευές), της γλωσσολογίας, της ορολογίας, της πληροφόρησης. Και τέλος, θα ήταν χρήσιμη η συγκέντρωση εξειδικευμένων τοπικών λεξιλογίων (π.χ. όπως εδώ αρχιτεκτονική – κατασκευές) και η συνένωσή τους σε ενιαίο, όπου θα αναφέρονται η προέλευση κάθε όρου, ο ορισμός και οι τοπικές διαφορές, αν υπάρχουν.

Η των λέξεων έρευνα δεν σταματά ποτέ. Η γλώσσα εμπλουτίζεται διαρκώς και εμπλουτίζει τον κόσμο των λέξεων και της γνώσης.

5 Βιβλιογραφία

- [1] Κοραΐς, Α. *Χρυσά Έπη*, Ακαδημία Αθηνών εν Αθήναις 1934.
- [2] Χριστίδης Α.-Φ. Γλωσσική ομοιογένεια – Γλωσσική ποικιλομορφία. Στο *Γλώσσα-γλώσσες στην Ευρώπη*, ΥΠΕΠΘ & Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 2001. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/europe/A1b/index.html.
- [3] Κουμανούδης, Στ. *Συναγωγή νέων λέξεων : Υπό τον λογίων πλασθείσων από της αλώσεως μέχρι των καθ' ημάς χρόνων*. Εκδ. Ερμής Αθήνα, 1998.
- [4] Χριστίδης, Α.-Φ. Στάσεις απέναντι στην πολυγλωσσία. Στο *«Ισχυρές και «ασθενείς» γλώσσες στην Ε.Ε.: Όψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού, Θεσσαλονίκη Μάρτιος 1997*, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 1999. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/europe/A1a/index.html.
- [5] Browning, R. Η ελληνική γλώσσα μεσαιωνική και νέα., Εκδόσεις Παπαδήμα Αθήνα 2004 (4η έκδ.).
- [6] Ροΐδης Ε. Τα Είδωλα. Από τα *Άπαντα Εμμ. Ροΐδη*, επιμ. Άλκης Αγγέλου, Εκδ. Ερμής, Αθήνα 1987.
- [7] Κριαράς, Ε. *Ερευνητικά*. ΑΠΘ, Ινστ. Νεοελληνικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη, 2005
- [8] Τάσιος, Θ. Η Νεοελληνική στις Θετικές επιστήμες. Στο: *Προβλήματα μεταγλωττισμού στη Νεοελληνική γλώσσα. Σειρά Ομιλιών*, Εταιρία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας Σχολής Μωραΐτη, Αθήνα 1977.
- [9] Μπουκάλας, Π. Στα δίκτυα της γλώσσας, *Καθημερινή*, 24 Ιουνίου 2007.
- [10] Monk, J. The role of language in engineering competence. In: *Exploring Innovation in Education and Research*, Tainan Taiwan, 1-5 March 2005.

¹¹ Για παράδειγμα, εφαρμόζονται τα ελληνικά πρότυπα ΕΛΟΤ 561-1 & 561-2 (Ορολογική εργασία – Λεξιλόγιο) και ΕΛΟΤ 402 (Ορολογική εργασία – Αρχές και Μέθοδοι), καθώς και το πρότυπο ΕΛΟΤ 1321 (Τεκμηρίωση – Κατευθυντήριες οδηγίες για τη συγκρότηση και ανάπτυξη μονόγλωσσων θησαυρών), αλλά και οι κανόνες για τη διαχείριση των αρχείων καθιερωμένων όρων.

- [11] Χαλκιοπούλου Γ. *Πεντάγλωσσον λεξιλόγιον τεχνικών όρων*. (2^α αναθεωρ. Έκδ)
- [12] Ραφομανίκης, Γ. *Κερκυραϊκό Γλωσσάρι ιδιωματικών αρχιτεκτονικών και τεχνικών όρων και εξοπλισμού*, ΤΕΕ - Τμ. Κέρκυρας, 2006. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο: http://deana.tee.gr/tee/images/glossari_corfu.pdf.
- [13] Ζήβας, Δ. Γλωσσάρι ιδιωματικών αρχιτεκτονικών και τεχνικών όρων Ζακύνθου. Από το βιβλίο: *Η αρχιτεκτονική της Ζακύνθου: από τον ΙΣΤ' μέχρι τον ΙΘ' αιώνα*, ΤΕΕ 2002 (3^η έκδ.). Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο: http://deana.tee.gr/tee/images/zivas_glossari.pdf.
- [14] Γλωσσάρι αρχιτεκτονικών όρων Δωδεκανήσου. Στο *Ρόδος, η πόλη εκτός των τειχών 1522-1947. Αρχιτεκτονική – Πολεοδομία*. ΤΕΕ-Τμ. Δωδεκανήσου 2005

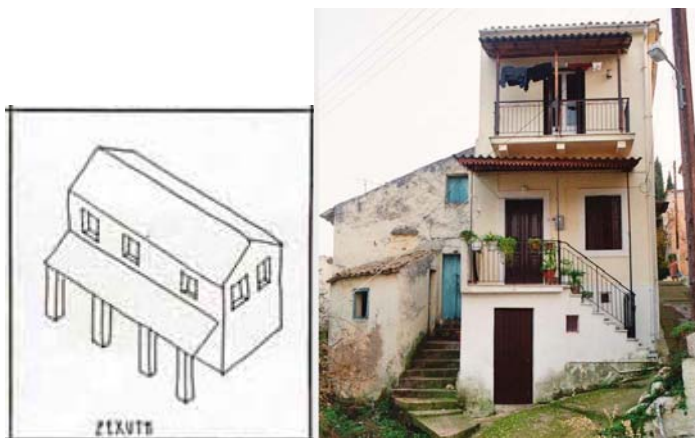
Κατερίνα Τοράκη

Χημικός Μηχανικός
Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
Ηλ-ταχ.: toraki@tee.gr

Παράρτημα

Εικόνες που αναπαριστούν με εικόνες όρους των παραδειγμάτων

Ξεχυτή

Σόκορο

Εικόνα 2. Σφραγίδα πιστοποίησης αντοχής και ποιότητας, στο σόκορο ξύλινου μέλους